

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Десислава Йорданова
катедра „Стопанско управление“
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по професионално 3.8. Икономика (Икономика и управление по отрасли - Индустрия)

Тема: „Фактори за успех при интеграция на потребителите в индустриални и потребителски иновации“

Автор: Теодора Стоянова Маринова

Научен ръководител: проф. д-р Георги Менгов, катедра „Икономика и управление по отрасли“, Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Основание за становището: Заповед РД 38-15/15.01.2021 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ проф. д.ф.н. Анастас Герджиков

Информация за автора

Теодора Стоянова Маринова е родена на 14 септември 1989 г. в град Варна. Завършила е Първа езикова гимназия с немски и английски език. През 2012 г. получава бакалавърска степен по Стопанско управление с преподаване на немски език в Стопански факултет на СУ „Св. Климент Охридски“. В рамките на следването по специалността е завършила един семестър в Университета в Манхайм в Германия по програма Еразъм. През 2016 г. получава магистърска степен по Бизнес администрация в Кьолнския университет в Германия. По време на обучението си е била студент-асистент и е участвала в организиране на научни събития в Кьолнския университет. Била е стипендиантка на Германската служба за академичен обмен (DAAD). Била е на специализации във фирма Henkel AG в Германия и Австрия. Наградена е за отличен успех от община Варна.

През 2017 г. е зачислена като докторант към Катедра „Икономика и управление по отрасли“ на Стопански факултет на СУ „Св. Климент Охридски“. Отчислена е предсрочно с право на защита през 2020 г. Притежава професионален опит в областта на проектния мениджмънт, дигитализацията и информационните технологии в няколко международни компании.

Обща характеристика на дисертационния труд и оценка на получените резултати

Представеният дисертационен труд съдържа увод, четири глави, заключение, списък на публикациите по темата на дисертационния труд, три приложения и списък на използваната литература в обем от 174 страници. За визуализиране на съдържанието са използвани 10 фигури и 7 таблици. Използвани са 159 литературни източници, като 147 от тях са на английски език. Голяма част от използваните литературни източници са публикувани през последните десет години.

В увода се дискутира актуалността на темата, обекта и предмета, целите и задачите на изследването, изследователската теза и хипотези, методологията и ограниченията на изследването. Изследваният проблем е изключително актуален, както в научно, така и в научно-приложно отношение. Това се обуславя от нарастващата роля на иновациите за постигане на конкурентно предимство от организациите във всички сектори на икономиката. Организациите търсят нови, ефективни подходи за създаване и въвеждане на пазара на успешни продукти преди конкурентите. Потребителските иновационни общности и общностите за финансиране са относително нови явления и все още липсват достатъчно научни изследвания върху тяхната роля и принос в иновационния процес. В България тази тема не е изследвана, а в световен мащаб тя привлича вниманието на изследователите от скоро. Това прави избраната тема много интересна и дори пионерска. Целта на дисертацията е „да установи под влиянието на кои фактори интеграцията на потребителите в иновационния процес влияе положително върху резултата от процеса (успеха на новия продукт) на практика“ (стр. 5) и за постигането

й са формулирани 6 научни задачи. Обектът и предметът на изследването са ясно и коректно формулирани. Избраната методология на изследване напълно съответства на поставените цел и задачи.

Първа глава съдържа теоретичната рамка на дисертацията. Дискутира се същността на иновациите и е проследено хронологично развитието на иновационните модели, като е направено разграничение между традиционни и нови иновационни модели. Специално внимание е отделено на същността на процеса на разработване на нови продукти и успеха на новия продукт като краен резултат от иновационния процес, който се използва като зависима величина в изследването. Представени са убедителни теоретични аргументи за положителното влияние на интеграцията на потребителите в иновационния процес върху успеха на новия продукт и са изведени възможности за улесняване на обмена на информация между потребителите и компаниите. Разгледани са понятията „потребителски иновационни общности“ и „потребителски общности за групово финансиране“, техните отличителни характеристики, прилики и разлики. Авторката демонстрира отлично познаване на разнообразни научни и емпирични подходи към изследваната проблематика. Задълбоченият обзор на литературата позволява на авторката да направи важни изводи за същността на успешните съвременни иновационни модели; ролята на потребителите като ценен източник на иновационно знание; и факторите, които опосредстват потребителските иновации.

Втора глава представя критичен анализ на факторите на успех при интеграция на потребителите в началния етап на иновационния процес. Критичният анализ на съществуващите полеви емпирични проучвания показва, че влиянието на интеграцията на потребителите в иновациите в определени етапи от иновационния процес е по-силно върху успеха на новия продукт, отколкото в други етапи. Авторката идентифицира специфични механизми на влияние на интеграцията на потребителите в иновациите върху успеха на новия продукт. Изведени са фактори, както на ниво потребител, така и на ниво среда, които способстват за качествен потребителски принос в началния етап на иновационния процес. Много ценни от практическа гледна точка са описаните примери и добри

практики, изводи и препоръки към организациите, които искат да интегрират потребителите в иновациите.

Трета глава съдържа критичен анализ на факторите за успех при интеграция на потребителите в крайния етап на иновационния процес. Изведени са индивидуални фактори, свързани с потребителя и фактори на иновационната среда, които предопределят качеството на потребителския принос в крайния етап на иновационния процес. Очертани са практически препоръки за използване на различни стратегии и подходи за успешна интеграция на потребители от компаниите за постигане на по-високо качество на новия продукт. Въз основа на тези резултати, авторката създава собствен концептуален модел, интегриращ факторите за успех на ниво потребител и факторите от иновационната среда с резултатите от различните фази на иновационния процес, който разкрива влиянието на потребителското участие в иновациите върху пазарния успех на новия продукт.

Четвърта глава представя резултатите от емпирично изследване на факторите за успех при интеграция на потребители в общности за групово финансиране, проведено на база на данни от платформата за групово финансиране Kickstarter. Изведени са фактори, свързани с потребителската общност и с дефиницията на проекта, които имат статистически значимо влияние върху вероятността за успех на проекта. Резултатите от проведеното емпирично проучване са сравнени с резултатите от предишни проучвания. В резултат на този критичен анализ, авторката извежда както сходства, така и разлики между факторите за успех при интегрирането на потребителските иновационни общности и общностите за групово финансиране. Представени са практически препоръки към фирмите, правителствата и разработчиците на иновационни политики за практическото приложение на резултатите от изследването.

Оценка на получените научни и научно-приложни приноси

Дисертацията съдържа сериозни приносни резултати и в този смисъл представлява един пионерски труд. Въз основа на получените, резултати авторката е открила пет групи приноси. Сред тях като най-съществен научен принос мога да посоча създаването на концептуален модел, интегриращ факторите за успех на ниво

потребител и на ниво среда с резултатите от различните етапи на иновационни процес, който разкрива влиянието на потребителското участие в иновациите върху пазарния успех на новия продукт. Съгласна съм с претенцията, изразена от авторката (стр. 141), че моделът създава ново знание за механизмите на влияние на интеграцията на потребителите в иновациите върху пазарния успех на новия продукт. Друг важен научен принос е по-доброто разбиране на факторите за успех при интеграция на потребители в общности за групово финансиране, като и обогатяването на съществуващото знание за приликите и разликите между факторите за успех при интегрирането на потребителските иновационни общности и общностите за групово финансиране. Приемам всички формулирани от авторката приноси.

Оценка на публикациите по дисертацията

Авторката е представила четири самостоятелни научни публикации по темата на дисертацията. Една от публикациите е в международно научно списание, индексирано в световноизвестните бази данни Web of Science и Scopus (SCImago Journal Rank (SJR): 0.332). Две от тях са в издание на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, а една от публикациите е доклад на международна студентска и докторантска конференция. Дисертацията отговаря на минималните национални изисквания за придобиване на образователна и научна степен „доктор“. Постигнати са 60 точки от публикации по темата на дисертацията при необходими 30 точки. Към момента на подготовка на тази рецензия не са ми известни цитирания на публикациите, което се дължи най-вероятно на тяхното скорошно публикуване.

Оценка на автореферата

Авторефератът на дисертационния труд отговаря на изискванията за съдържание, обем и оформление. Той представя по достоверен и ясен начин съдържанието на дисертацията. В автореферата са включени общата характеристика на

дисертационния труд, неговата структура и съдържание, справка за основните приноси и списък на публикациите.

Критични бележки и препоръки

Всички отправени от мен критични бележки към предишна версия на дисертационния труд са отразени от авторката. Препоръчвам на авторката да продължи да публикува резултати от дисертацията в международни научни списания, индексирани в световноизвестните бази данни Web of Science и Scopus.

Заключение

Оценявам положително представения дисертационен труд. Постигнатите резултати и реализираните публикации демонстрират подготовката и уменията на авторката да извършва самостоятелни научни изследвания с много високо качество и да публикува в престижни научни издания. Дисертационният труд съответства на изискванията за придобиване на образователна и научна степен "доктор" в Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото приложение и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности на Софийски университет „Св. Климент Охридски“. **Препоръчвам на уважаемите членове на Научното жури да подкрепят присъждането на образователна и научна степен "доктор" по професионално направление 3.8. Икономика (Икономика и управление по отрасли - Индустрия) на докторанта Теодора Стоянова Маринова.**

Подпис:

/ проф. д-р Десислава Йорданова /

17.02.2021г.